

Christina Matthiesen: "At udstille og udfordre fælles illusioner – om danske skønlitterære forfatteres bårtaler og sofistisk epideitik"

Sankthansaften er en festlig aften, og i Danmark forbundet med sang og bårtaler, der holdes af et mangefold af personer, byrådsmedlemmer, præster og forfattere. Særligt forfatteres bårtaler trykkes ofte samtidig i en avis. Hvorfor holder forfattere bårtaler? Og hvilke emner, pointer og træk er typisk på spil? I hvert fald ikke kun skønhed og harmoni.

Som bekendt forbindes den epideitiske tale med konsolidering frem for disput: "Den [festtalen] beskæftiger sig nemlig med handlinger, som alle er enige om, så at der kun står tilbage at iklæde dem storhed og skønhed" (Aristoteles, *Retorik*, 1.IX.40, se også Quintilian, *IO* III.4.8).

Udlægningen af epideitik som konsensusorienteret og harmoniskabende er også typisk i vores tid (se fx Condit 1985 og Kjeldsen, *RA*, 2014). Imidlertid forsøger al epideitik ikke partout at ophøje og forskønne konsensus. Epideitik kan også handle om det modsatte. Om at tematisere og altså udstille illusioner om konsensus. Eller om at udfordre og altså udvide grænsen for konsensus. Denne form for paradoksal epideitik kaldes også *sofistisk epideitik*, og en undergenre her er den såkaldte *adaxography*, der hylder det umiddelbart uværdige eller trivielle (MacPhail, 2012).

Jeg giver i dette paper indblik i tre danske skønlitterære prosaforfatteres bårtaler: Mathilde Walter Clarks "Bårtale til Folkedybet", Erling Jepsens bårtale om kaninopdræt og Madame Nielsens "Jeg er heksen". De tre bårtaler er eksempler på hhv. klassisk epideitik, hvor fælles værdier hyldes, sofistisk epideitik i form af *adaxography*, hvor det umiddelbart tåbelige hyldes, og endelig sofistisk epideitik, hvor konsensus udfordres og udvides. Studiet af talerne danner afsæt for en diskussion af, i hvilken grad sankthans som tilbagevendende situation med sine indlejrede sociale motiver og en bårtale fra en til dels samfundsmæssig outsiderposition som den skønlitterære forfatters udgør et både oplagt og interessant match, som forekommer unik i den danske tradition for taler – og muligvis i verden.